

SOCIOLOGICAL THEORIES ON GENDER'S STEREOTYPES APPEARANCE**Claudia-Neptina Manea, Assoc. Prof. Ph.D., Ovidius University of Constanța**

Abstract: Gender-role stereotypes have requested a lot of attention throughout the years; many researchers have tried to identify their sources, considering important factors such as biological sources, psychological explanations or sociological ones. Each of those explanations have enriched stereotypes knowledge, sharing light on what gender is made of. This paper aims to present some of the most important sociological theories on gender-role stereotypes, while pleading for the importance of considering all of the explanations above as important factors in the appearance and perpetuation of gender-role stereotypes.

Keywords: gender-role stereotypes, sociological theories, gender education

Stereotipurile de gen reprezintă o realitate a vieții cotidiene, suscitând din ce în ce mai mult interesul cercetătorilor în domeniul științelor socio-umane, cu atât mai mult cu cât evoluția pregnantă a societății contemporane presupune confruntarea cu o serie de fenomene psihosociale mai mult sau mai puțin de dorit în dezvoltarea individuală a fiecărui membru al acesteia în parte.

În aceste condiții nu este de mirare interesul crescut al cercetătorilor cu privire la dimensiunea de gen-rol, multe teorii încercând să identifice care sunt factorii ce stau la baza apariției și perpetuării acestora. Dacă teoriile biologice se centrează în mare parte pe dimensiunea biologică a acestora, iar teoriile psihologice consideră drept factor fundamental aspectul psihologic, teoriile sociologice aduc un plus de cunoaștere și valoare subiectului, axându-se pe determinanții socioculturali ai diferențierii de gen.

O primă perspectivă sociologică cu privire la fenomenul sus-menționat este oferită de teoria rolurilor sociale propusă de Alice Eagly (1987), care atribuie diferențele de personalitate rolurilor diferite pe care femeile și bărbații le îndeplinesc. Autoarea consideră că dacă atribuțiile ar fi aceleași nu ar mai exista diferențe de gen, punând astfel bazele unei teorii a rolurilor sociale, care dorește să explice modalitățile în care bărbații și femeile se manifestă în grupurile sociale, indiferent dacă acestea sunt formate sau nu din membrii de ambele sexe.

În conformitate cu această teorie, diferențele de gen-rol sunt învățate din prescripțiile culturale cu privire la comportamentele sociale acceptate în funcție de genul persoanei. Teoria rolurilor sociale indică faptul că unul dintre motivele pentru care femeile și bărbații confirmă stereotipurile de gen este acela că ei acționează în concordanță cu rolurile sociale, care sunt deseori segregate pe criterii de gen (Eagly, 1987, 122).

Alice H. Eagly și Mary E. Kite (1987, 451) consideră că stereotipurile despre grupurile sociale sunt derivate din inferențele făcute în legătură cu trăsăturile oamenilor, inferențe axate pe observarea felului în care aceștia se comportă în virtutea unor roluri sociale. Teoria pornește de la presupunerea că stereotipurile de gen (la fel ca multe alte stereotipuri sociale) reflectă modul în care indivizii percep realitatea înconjurătoare, din punct de vedere al vieții cotidiene și al activităților care o caracterizează. Alice H. Eagly și Mary E. Kite postulează

astfel faptul că, dacă un anumit grup este perceput în mod constant ca efectuând o activitate anume, se va concluziona că respectivul grup deține acele abilități și trăsături de personalitate necesare îndeplinirii activității în discuție. Prin urmare, dacă femeile sunt observate ca reprezentând persoanele care îngrijesc în cele mai multe cazuri de copii, concluzia firească va fi aceea că ele dispun de caracteristicile considerate a fi esențiale în realizarea acestui obiectiv, cum ar fi grija și căldura – despre care se consideră că ar constitui atribute specifice femeilor.

În contextul teoriei rolurilor sociale, stereotipurile tind să justifice diviziunea muncii în societate, atribuind trăsături de personalitate care sunt menite să explice diferențele de comportament dictate de natura ocupațiilor preponderente. Astfel, stereotipurile formate despre bărbați, în termeni agentici (competitivi, dominanți, hotărâți etc.) și despre femei, în termeni comunali (altruiste, înțeleghătoare, emotive etc.), ar fi determinate de faptul că bărbaților le este mai degrabă propriu rolul celor ce asigură bunăstarea materială a familiilor, decât femeilor, care sunt preponderent responsabile de îndatoriri casnice, precum și de faptul că este mai probabil ca femeile să ocupe locul de jos în ierarhie, rareori ele fiind cele în poziție de autoritate, în vreme ce situația se prezintă exact invers în cazul bărbaților.

Conform teoriei rolurilor sociale, rolurile de gen reprezintă expectanțe normative (după cum remarcau Alice H. Eagly și Wendy Wood, 1991, 306). Ele se învață încă de la o vârstă fragedă, reprezintă credințe împărtășite pe o scală largă, se manifestă într-o mare varietate de contexte și sunt sancționate din punct de vedere social (Deaux, 1985, 49; Eagly, Wood și Diekman, 2000; Saarni, 1997, 45).

Din punct de vedere al evoluției istorice, femeile au beneficiat de mai puțină putere și de un statut mai puțin dezvoltat decât bărbații, ele controlând mai puține resurse și beneficiind de o mai mică mobilitate decât partenerii lor. În aceasta structură patriarhală, femeile erau implicate mai ales în activități casnice, în vreme ce bărbaților le erau proprii mai ales activitățile desfășurate în afara casei. Cu toate că reprezentanții teoriei rolurilor sociale accepta faptul că aceasta diviziune a muncii este parțial bazată pe diferențele biologice dintre reprezentanții celor două sexe, ei accentuează importanța socializării fetelor și băieților în vederea perpetuării acestor roluri care produc ulterior diferențele dintre bărbați și femei.

Teoria învățării sociale a lui Albert Bandura (1977) vine să completeze aspectele mai sus menționate, aducând la rândul său contribuții importante la cercetarea diferențierilor de gen. Teoria postulează învățarea de către copii prin modelare comportamentală, prin imitarea comportamentelor de gen propuse de cei de același sex, întărire, motivare și exemplu. După cum sublinia Albert Bandura, „învățarea ar fi extrem de laborioasă, chiar hazardantă, dacă oamenii ar trebui să se bazeze exclusiv pe efectele propriilor acțiuni pentru a învăța ce trebuie să facă. Din fericire, cea mai mare parte a comportamentului uman este învățat observațional prin modelare: observându-i pe ceilalți persoana își formează o idee cu privire la modalitatea în care se realizează noile comportamente, iar următoarea dată când va fi necesară această informație codificată îi va servi drept ghid în comportare” (Bandura, 1977, 22).

Teoria învățării sociale pornește de la consecințele ce apar în urma manifestării în modalități adecvate sau inadecvate în concordanță cu standardele sociale specifice fiecărui sex. Conform acestei teorii sociologice, indivizii învață observând la ceilalți comportamentul, atitudinile și consecințele acestora cu care semenii se confruntă. Teoria învățării sociale explică comportamentul uman ca reprezentând o interacțiune continuă între influențele

cognitive, comportamentale și de mediu. Ea accentuează importanța observării și modelării comportamentelor, atitudinilor și răspunsurilor emoționale ale celorlalți, indicând drept procese fundamentale atenția (numeroși factori influențând în sens pozitiv sau negativ gradul de atenție acordat – fie că este vorba despre caracteristici ale observatorului, precum capacitățile sale senzoriale, setul perceptiv, experiența anterioară, fie că este vorba despre caracteristicile țintei, în această categorie integrându-se spre exemplu complexitatea, valența afectivă, valoarea funcțională etc.), retenția (care include codificarea simbolică, imaginile mentale, organizarea cognitivă, repetarea simbolică sau motorie), reproducerea motorie (care vizează capacitățile fizice și auto-observația reproducerii) și motivația (sau întăririle așteptate ca rezultat al comportamentului abordat).

Albert Bandura considera a fi important așa-numitul „determinism reciproc”, respectiv influența reciprocă pe care lumea exterioară și comportamentul unei persoane o exercită unul asupra celuilalt. În concepția sa personalitatea reprezintă un rezultat al interacțiunii dintre mediu-comportament-procesele psihice, ceea ce aduce o contribuție importantă la cercetarea diferențierii de gen, prin sublinierea importanței factorilor de mediu și a experienței personale în evoluția personalității umane, precum și prin recunoașterea importanței întăririlor și recompenselor în învățarea oricărui comportament (Bandura, 1977, 205-206).

Venind în completarea teoriilor de mai sus, teoria social – psihologică fundamentată de către Kay Deaux și Brenda Major (1987) postulează faptul că toți indivizii aduc în interacțiune propriile credințe referitoare la normele de gen, ceea ce conduce la așa-numitele profesii auto-realizatoare, de multe ori comportamentul celorlalți fiind interpretat pe baza propriilor credințe mai mult decât prin prisma realității. Kay Deaux și Brenda Major (1987, 369-370) consideră că în încercarea de a identifica rolul jucat de gen în relațiile interumane trebuie să se axeze pe „gradul în care comportamentele sociale de gen sunt multiplu determinate, foarte flexibile și dependente de context”, provenind din cultură și din experiențele micii copilării cu privire la rolurile de gen, dar mai ales din circumstanțele curente.

Modelul oferit de cele două cercetătoare propune „o secvență ipotetizată de evenimente, nu un model cauzal în sensul statistic” (Deaux și Major, 1987, 371-372). Acesta conține trei elemente cheie: un observator (care intră în interacțiune cu un set de credințe cu privire la gen și cu propriile scopuri în interacțiune), o țintă individuală (care intră în interacțiune cu propriile sale credințe de gen și scopuri) și o situație (care poate varia și funcție de gradul în care face relevante aspectele de gen). Observatorul intră în interacțiune cu un set de credințe cu privire la persoana-țintă (bazate pe presupuneri categorice sau pe experiențele sale anterioare cu individul respectiv), credințe care pot fi activate de o mare varietate de factori. Influențat de aceste credințe și de scopurile proprii, observatorul acționează către persoana-țintă. În același timp, persoana-ținta intră în interacțiune cu propriile sale credințe cu privire la propria persoană, anumite aspecte ale acestora putând fi activate de factori asemănători celor ce influențează pe observator. După ce interpretează acțiunile observatorului, persoana-ținta cântărește alternativele de care dispune și acționează ulterior în conformitate cu propriile scopuri – acest lucru putând confirma sau infirma expectanțele observatorului. Această secvență de interacțiune este influențată de două categorii de condiții variabile, respectiv de caracteristicile expectanței transmise (dezirabilitatea socială a comportamentului așteptat, siguranța cu care observatorul își menține

așteptările și gradul în care este influențat de elementele contextuale), dar și de balanța relativă referitoare la preocuparea persoanei-țintă cu privire la auto-prezentare și auto-validare (identitatea privată și cea publică). Modelul este completat de luarea în considerare a interpretării pe care observatorul o acordă acțiunilor persoanei-țintă, dar și a interpretării persoanei-țintă cu privire la propriile sale acțiuni (Deaux și Major, 1987, 371-372). Cele două autoare subliniază faptul că situația imediată și caracteristicile sale reprezintă cel de-al treilea factor care influențează expectanțele de gen, relevanța pe care aceste aspecte o prezintă din perspectiva persoanei-țintă putând crește probabilitatea activării comportamentelor de gen. Astfel, „interacțiunea observatorului cu singura femeie sau cu singurul bărbat dintr-un grup va fi mult mai probabil să influențeze activarea expectanțelor cu privire la sexul țintei” (Deaux și Major, 1987, 374), mai ales în condițiile în care „este practic imposibil pentru o persoană să fie oarbă cu privire la sex”, ceea ce va conduce spre activarea sistemului de credințe cu privire la gen foarte rapid, înainte ca informațiile potențial contradictorii să fie introduse” (Deaux și Major, 1987, 384).

În conformitate cu cercetările realizate de Kay Deaux și Brenda Major (1987, 369-389), stereotipurile de gen sunt așadar activate fie de caracteristici ale observatorului, fie de caracteristicile persoanei-țintă sau cele ale situației. Astfel, observatorul diferă în ceea ce privește gradul în care criteriile de gen influențează modul de a tinde să organizeze informațiile din mediul extern (autoarele împărțind persoanele în schematice și aschematic pe criterii de gen, persoanele aschematic fiind mai echilibrate în atribuirile de gen realizate decât cele schematice, care tind să categorizeze informațiile mai pregnant pe acest criteriu). Caracteristicile persoanei-țintă pot influența la rândul lor percepția observatorului, aspectul fizic, îmbrăcămintea sau comportamentul acestora putând conduce spre atribuiri ale feminității sau masculinității chiar și acolo unde acestea nu sunt prezente în cantitatea evaluată. La rândul său, situația în care o persoană este percepută își poate pune amprenta asupra stereotipurilor pe care le declanșează, o femeie mecanic sau un bărbat educator atrăgând mai multă atenție decât în situația în care sexul acestora ar fi fost inversat.

În același timp, teoria social-psihologică postulează faptul că indivizii își joacă rolurile de femeie sau bărbat în funcție de propriile concepții cu privire la gen (schemele cu privire la sine și conceptele cu privire la propria persoană), în funcție de expectanțele de gen ale celorlalți (stereotipurile de gen) și de situația în care se află (o femeie poate fi foarte puternică, asertivă, directă la muncă, fiind în același timp extrem de feminină în timpul unei întâlniri; mai mult chiar, aceeași femeie se poate comporta diferit în funcție de locul întâlnirii – la dans sau la alpinism -, precum și în funcție de ceea ce crede că partenerul așteaptă de la ea). Astfel, întregul comportament al unei persoane derivă din faptul că aceasta este conștientă de faptul că ceilalți îi cunosc sexul, ceea ce o determină să se comporte în așa fel încât să confirme atât expectanțele celorlalți, cât și propriile expectanțe cu privire la gen, comportându-se adecvat în situația cu care se confruntă, acest lucru fiind chiar mai important decât a reacționa în conformitate cu propriile dorințe.

Teoria culturilor separate a lui Eleanor E. Maccoby (1998) își aduce și ea contribuția la abordarea diferențierilor de gen, oferind la rândul său o perspectivă modernă a acestora. Punctul central al teoriei este reprezentat de „stilurile diferite de joacă prin care cele două sexe se manifestă în culturile distincte care se dezvoltă în grupurile de fete și băieți pe măsură ce aceștia cresc” (Maccoby, 1998, 78). Această perspectivă sugerează faptul că fetele și băieții

socializează în modalități aparte care conduc implicit spre diferite expectanțe și manifestări în relații. Eleanor Maccoby subliniază faptul că joaca segregată pe criterii de gen facilitează apariția normelor de gen în joc, ceea ce se va solda cu diferențe în normele specifice femeilor și bărbaților și implicit în diferențe de gen pe plan comportamental.

Fără a sugera că celelalte aspecte ale socializării nu prezintă importanță, teoria propusă de Eleanor Maccoby se axează pe unul în particular, respectiv pe grupul pe egali în copilărie. Ceea ce abordează celor două culturi separate ia în considerare cu precădere se referă la tendința binecunoscută a copiilor cu vârsta cuprinsă între 4 și 12 ani de a se integra în grupuri de prieteni de același sex. În aceste condiții, se pot remarca diferențe considerabile în stilul de joacă în grupurile formate exclusiv din fete comparativ cu cele formate exclusiv din băieți.

Perspectiva susținută de Eleanor Maccoby se bazează pe observația pertinentă în conformitate cu care segregarea pe criterii de gen este prezentă în copilărie, de la vârsta preșcolară și până în adolescență, chiar și în contextele care nu sunt structurate de către adulți.

Eleanor Maccoby scoate în evidență faptul că fetele tind să dezvolte prietenii mai intense și mai profunde decât băieții, ele oferind cu mai multă ușurință dezvoltări personale și fiind mai preocupate decât băieții să realizeze prietenii puternice, în timp ce băieții prezintă mai degrabă tendința de a face alianțe temporale decât de a căuta prietenii durabile. În același timp, teoria indică faptul că băieții relaționează mai mult în grupuri mari, axate pe acțiune, cu toate că pot avea în cadrul grupului și una-două relații mai apropiate, în vreme ce fetele preferă relațiile mai apropiate și personale. În grupurile în care socializează, băieții tind să se implice activ în atingerea anumitor scopuri, ceea ce le conferă un nivel mai ridicat de putere colectivă decât cel obținut de către grupurile de fete. În realizarea sarcinilor în diade sau grupuri de același sex, reprezentanții celor două sexe sunt la fel de preocupați în a-și atinge obiectivele cu privire la sarcină, în plus, însă, fetele încercând să mențină, concomitent, și armonia în grup (Maccoby, 2002, 101).

În perioada copilăriei mijlocii, interesele copiilor de sex opus diferă în mod semnificativ. Fetele devin mai preocupate de teme romantice, domestice și de relațiile interumane (ceea ce reiese din preferințele lor cu privire la programele de televiziune și cărțile parcurse, dar și din jocurile realizate împreună cu alte fete), în vreme ce băieții aleg teme ce implică pericole, acte de vitejie și lupta cu inamicii (preferând emisiunile, jocurile și fanteziile ce îi plasează în contexte de acest gen), nu de puține ori dobândind și plăcerea sporturilor de echipă care dezvoltă tocmai aceste caracteristici de personalitate. În același timp, conținutul conversațional al celor două sexe diferă foarte mult, copiii întâmpinând dificultăți în a discuta cu copii de sex opus (Maccoby, 2002, 101-102).

În conformitate cu această abordare a diferențierilor de gen, cele două stiluri diferite sunt internalizate în consecință de către fete și băieți, devenind parte componentă a comportamentelor lor, susținute fiind de normele de grup ce le vor face să apară ca și comportamente normale și adecvate. Pe măsură ce copiii cresc, aceste stiluri de comportament vor fi abordate și în relațiile cu persoanele de sex opus, diferențele fiind remarcate și conducând nu de puține ori la probleme de relaționare pentru membrii celor două categorii de gen.

Perspectiva socio-culturală atribuie achiziția reprezentărilor de gen dimensiunii socio-culturale a societății în care individul crește și se dezvoltă. În conformitate cu reprezentanții

acestei teorii, diferențele de gen în credințele și comportamentele celor două sexe sunt modelate și influențate de valorile culturale specifice societății în care individul trăiește, valorile și normele socio-culturale fiind determinanții esențiali ai stereotipizării. Rolurile și stereotipurile de gen se dezvoltă conform acestei perspective în interiorul unei culturi, fiind perpetuate ulterior de către cultura respectivă. Indivizii respectivei societăți sunt socializați în direcția respectării acestor norme, fiind educați în permanență în direcția dezvoltării acelor credințe și comportamente prescrise reprezentanților fiecărui sex în parte. Această perspectivă indică faptul că diferențele culturale în valori pot explica modul diferit de a se manifesta membrii respectivei culturi. Astfel, dacă o anumită componentă a dimensiunii de gen, prezentă într-o anumită societate, este absentă sau inversată într-o altă cultură, aspectul socio-cultural poate constitui o explicație a acestor diferențe. Dacă, în schimb, o diferență de gen este prezentă oricare ar fi societatea investigată, atunci dimensiunea culturală nu mai poate explica această componentă a structurii de gen (Daly, 1990, *apud* Jackson, 1992, 35).

O contribuție importantă în această direcție a fost adusă de către studiile realizate de Margaret Mead, cercetările sale constituind una din originile viitoarei mișcări de emancipare a femeii. Un asemenea exemplu este reprezentat de studiul în care a analizat comparativ trei triburi din Noua Guinee, *Sex and Temperament in Three Primitive Societies* (1935), prin intermediul său aceasta urmărind să descopere dacă factorii socio-culturali influențează modul în care reprezentanții celor două sexe se manifestă. Studiul a fost realizat prin observarea triburilor Arapesh, Mundugumor și Tchambuli, rezultatele acestuia indicând existența unor roluri de gen contrastante în interiorul celor trei societăți investigate. Astfel, în vreme ce în cadrul culturii Arapesh atât femeile, cât și bărbații se caracterizează printr-un temperament pașnic, fiind calzi, cooperanți, grijulii și evitând pe cât posibil să se războiască, membrii tribului Mundugumor se remarcă printr-o fire exact opusă, atât femeile cât și bărbații prezentând o structură temperamentală războinică, dând dovadă de agresivitate, competitivitate și o pronunțată tendință spre opoziție. Surpriza cea mai mare pentru cercetători a fost însă reprezentată de societatea Tchambuli, în care bărbații se împodobeau și își ocupau timpul aranjându-se, în timp ce femeile erau cele practice și muncitoare, situație aflată în opoziție cu aspectele caracteristice Americii la început de secol XX. În cadrul acestui trib, femeile erau cele dominante, care controlau situațiile, dar și agresorii sexuali, în vreme ce bărbații erau dependenți de acestea, vanitoși, în concepția lor reprezentanții ambelor sexe dând dovadă de iresponsabilitate.

Cu toate că numeroase studii, precum cele realizate de John Williams și Deborah Best (1982, 116-132), au descoperit că stereotipurile de gen prezintă, în multe societăți, similarități demne de a fi luate în considerare, multe cercetări tind să contrazică aceste rezultate, accentuând diferențele în reprezentările de gen prezente în culturi diferite. Un exemplu relevant din acest punct de vedere poate fi oferit de situația Japoniei, care a înregistrat reprezentări diferite atât în analiza efectuată de John Williams și Deborah Best (1990), cât și în alte asemenea studii trans-culturale.

Această perspectivă explică modificările aparute de-a lungul timpului în rolurile de gen, punându-le pe seama schimbărilor culturale și sociale, rolurile fiind adaptate fiecărei societăți în parte, răspunzând nevoilor acesteia și urmând direcția pe care ea o parcurge în evoluția sa.

Pentru a putea obține o imagine coerentă a dimensiunii de gen, perspectiva socio-culturală trebuie completată însă prin contribuțiile aduse de teoriile biologice și psihologice asupra diferențelor de gen-rol, preceptele socio-culturale constituind doar unul din aspectele determinante ale stereotipurilor de gen, ele fiind completate de potențialul individual, psihologic și biologic, al fiecărui individ în parte.

BIBLIOGRAFIE:

- Bandura, Albert (1977) *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Deaux, Kay (1985) Sex and gender. *Annual Review of Psychology*, 36, 49-81.
- Deaux, Kay și Kite, Mary E. (1993) Gender stereotypes. În Florence Denmark și Michelle Paludi (eds.). *Handbook on the Psychology of Women* (pp. 107-139). Westport, CT: Greenwood Press.
- Deaux, Kay și Lewis, Linda L. (1984) The structure of gender stereotypes: Interrelationships among components and gender label. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 991-1004.
- Deaux, Kay și Major, Brenda (1987) Putting gender in context: An interactive model of gender related behaviour. *Psychological Review*, 94, 369-389.
- Eagly, Alice H. (1987) *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Eagly, Alice H. și Karau, Stephen J. (2002) Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109, 573-579.
- Eagly, Alice H. și Kite, Mary E. (1987) Are stereotypes of nationalities applied to both women and men? *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 451-462.
- Eagly, Alice H., Johannesen-Schmidt, Mary C. și van Engen, Marloes L. (2003) Transformational, transactional, and laissez-faire leadership styles: A meta-analysis comparing women and men. *Psychological Bulletin*, 129(4), 569-591.
- Eagly, Alice H., Mladinic, Antonio și Otto, Stacey (1991) Are women evaluated more favorably than men? An analysis of attitudes, beliefs and emotions. *Psychology of Women Quarterly*, 15, 203-216.
- Eagly, Alice H. și Steffen, Valerie J. (1984) Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46 (4), 735-754.
- Eagly, Alice H. și Wood, Wendy (1991) Explaining sex differences in social behavior: A meta-analytic perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 306-315.
- Eagly, Alice H., Wood, Wendy și Diekmann, Amanda B. (2000) Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. În Thomas Eckes și Hans Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender* (123-174). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Maccoby, Eleanor E. (1998) *The Two Sexes: Growing Up Apart, Coming Together*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.
- Maccoby, Eleanor E. (2002) Gender and Social Exchange: A Developmental Perspective, *New Directions for Child and Adolescent Development*, 95, 87-106.

- Manea, Claudia-Neptina (2012) *Psihosociologia stereotipurilor de gen*. Constanța: Editura Muntenia.
- Manea, Claudia-Neptina (2013) Gender Stereotypes. A comparative analysis: preschool children from Romania and France. *Elsevier Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 78, 16-20.
- Manea, Claudia-Neptina (2013) The Influence Of Hometown Size On The Development Of Gender Stereotypes In Children, *Elsevier Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 92, 501-505.
- Manea, Claudia-Neptina (2013) Being a girl is something learned: a comparative analysis of gender stereotypes of Romanian and French preschool girls, In Antonio Sandu si Ana Caras (ed.), *Tradition and Reform. Social Reconstruction of Europe*, 237-241
- Manea, Claudia-Neptina (2013) Gender Stereotypes – Implications, Consequences And Recommendations Regarding The Education Of Preschool. In *Studies on literature, discourse and multicultural dialogue* (Coord. Iulian Boldea), Targu Mures: Ed. Arhipelag XXI, 173-179
- Mead, Margaret (1935) [2001] *Sex and temperament in three primitive societies*. New York: Harper Collins Publisher.
- Williams, John E. și Best, Deborah L. (1990) *Sex and psyche: Gender and self viewed cross culturally*. Newbury Park, CA: Sage Publication